

CAPELLÀ: (CAP AQUÍ CAP ALLÀ), ÉS A DIR, EN TEMPS DE CRISI CERTA I DE CANVI INCERT DE MODEL ECLESIAL, A LA RECERCA DE REDEFINICIÓ PERMANENT DE SER PREVERE I DE FER-NE

Bartomeu Bennàssar Vicens

Confessió prèvia

Sense cercar-ho expressament, remouent papers per deixar-los més ordenats, se'm posà al davant l'article de Timothy Radcliffe sobre el(s) capellà(ns): "El sacerdote: entre la crisis y la esperanza" (*Selecciones de Teología* 176 [2005] 346-354). Providència? Deixem-ho córrer. Havia resseguit durant setmanes un altre camí. Lentament, tal com em moc actualment. Però em semblà d'interès posar-lo al mig en aquest número de *Comunicació*, per si no apareixia en altres col·laboracions o es desconeixia o ja s'havia oblidat. El títol (entre parèntesi) no és l'adequat ni per la qüestió ni pel mitjà: és sols expressiu de la recerca. M'he "encomanat" a Sant Joan Maria Vianney, qui, durant els anys de seminarista amb la lectura de la seva "vida", em deixà l'impacte de capellà de parròquia, d'estar-ésser en un lloc al servei de les persones parroquianes. Molts d'altres aspectes seus els sintetitzava en aquest. La perspectiva de l'article és crítica, si voleu, però des d'on es podrien treure

forces per a superar la desmoralització i retrobar des de la veritat –les coses pel seu nom– la capacitat per complir la missió, el ministeri. Sense aquesta base de veritat no veig com sortir-ne. Segurament es notará la meua procedència “professoral” de moral. Punt de vista personal, lògicament. És més una expansió de l'ànima que un estudi. No pos massa esment en les paraules i els conceptes de moment: sacerdot, ministeri ordenat, prevere, capellà, etc., ni estudiï la bibliografia existent. Uns tocs d'atenció sobre tres aspectes o fonts de les crisis sacerdotals que m'han afectat i n'afecten alguns. Vaig un poc a lloure.

I

Ja fa uns anys que m'explicava una part de la “crisi sacerdotal” en la ruptura mental, obediencial, existencial, que comportava creure (creure i obeir) allò que mana Roma en les qüestions de moral i patir el que de fet viu i creu el poble. Aquest estar al mig en la batalla –perquè d'això es tracta i així es viu– fa patir i, amb el cor dividit i romput, s'arriben a matar les il·lusions, la feina, la persona. Les institucions intermèdies, que ja no es fan tan necessàries, com pot ser la parròquia o la diòcesi, encara han deixat més descol·locats els comandaments intermedis, que són els capellans. Avui no són necessaris perquè la gent conegui el que diu l'Església “oficial”, perquè el Papa entra directament a casa (abans deïem na Paloma Gómez Borrero). Coneixen el que diu el Papa, desconeixen el rector i el que pensa i diu personalment, perquè aquest toca dir el que diu el papa (o en Rouco Varela, o...). En el fons, cosa gens agradable: tots dins el mateix sac, que no és el mateix que dins la mateixa Església.

A més, el nou moment històric i social de secularització, postmodernitat i, desinstitucionalització religiosa, etc., presenta, diuen, greus perills. I els entra la por. Però em deia a mi mateix: no convé que per allò de “fugir” del fantasma i del clot del relativisme, del pensament fragmentari, líquid i banal, del nihilisme i del presentisme, “caiguem” en l'abisme de l'absolutisme de la tradició (moltes vegades de dos dies), de les pedres feixugues de la llei, del menjar sòlid però indigest del “tot o res”, del passatisme (no passotisme), etc. Es també aquest el brou –bo i dolent– on navega el capellà (llegiu l'article complet sobre els trets actuals culturals de J. M. Uriarte, “Ser presbítero en el seno de nuestra cultura”, *Pliego Vida Nueva* 2673 (5-11 Setembre 2009) i com aquests repercuteixen en la mentalitat, sensibilitat i comportament del prevere. Una bona radiografia que ens ofereix el Bisbe (ara ex) de Sant Sebastià i que ens dispensa de moltes observacions i exploracions. (També té el seu interès J. Espeja, “A mis hermanos sacerdotes”, *Pliego Vida Nueva* 2685 (28 nov. - 4 des. 2009; cf. *Foc Nou* 425 [novembre 2009], “Elogi dels cape-

llans”). Si es vol un llibre sobre els clergues que a la seva manera fa pensar, E. Drewermann, *Clérigos. Psicograma de un ideal*, Trotta, Madrid 1995.

Per a la problemàtica –d’això es tracta moltes vegades– de la lectura i recepció dels documents magisterials amb llibertat i veritat, o com humanitzar i fer amable el magisteri, des d’una lectura i recepció a “l’ampla”, és a dir, sense rigideses, cf. els articles de *Sal Terrae*, novembre 2009: “...Que todo sea para edificación” (1Co 14, 25). Leer el Magisterio y la Tradición”. Unes citacions: “En la sociedad moderna y pluralista, la relación entre autoridad y verdad es vivida de forma conflictiva. Entre el infalibilismo acrítico y el afecto anti-romano hay que abrir un espacio de discernimiento... En el terreno de la ética donde las intervenciones magisteriales tienen más impacto, ya que ahí se plantea la relación entre la autoridad y la conciencia” (pàg. 782). “Es hora de humanizar el Magisterio, de descubrir su rostro amable y más cercano, sus limitaciones y sus virtudes, sus errores y sus denuncias proféticas. Quizá, si lo descubrimos humano, lo escucharemos más profundamente y nos acercaremos más cordialmente a él” (pàg. 792). “Hay una presunción favorable de no infalibilidad. La realidad es que hasta hoy no hay intervenciones del Magisterio infalible sobre cuestiones de moral” (pàg. 798). “La grandeza del Magisterio le viene de su misión de cuidar la transmisión del mensaje de Jesús para que permanezca idéntico y vivo. Su peligro, como el de toda autoridad humana, proviene de la tentación de ampliar los límites de su responsabilidad intentando orientarlo todo” (pàg.799). “El peligro es hacer de teorías científicas o filosóficas doctrinas necesarias para la salvación o algo “conectado” necesariamente con la salvación” (pàg. 803). “La infalibilidad del magisterio in docendo está basada en la infalibilidad del pueblo in credendo. Por eso el magisterio debe dar un tiempo al debate y a la reflexión, no pronunciarse demasiado prematuramente sobre temas nuevos, escuchar con atención y descubrir su palabra, que no siempre será dar la razón inmediatamente. En moral, este intercambio entre Magisterio y sensus fidelium resulta fundamental. Sólo así se superará la llaga de la Iglesia que Rosmini apuntaba que era la distancia entre pastores y pueblo” (pàg. 809).

Alhora em donava una explicació més de la crisi sacerdotal: el Concili Vaticà II no havia sabut o no havia tingut el coratge d’afrontar seriosament, a fons, la qüestió del sacerdocí ministerial, del prevere. En feren un entrepà, i així continua, del capellà entre el(s) bisbe(s) d’una part (la de dalt), i els seglar(s) de l’altra (la de baix). Jo no posseïsc estudis específics ni lectures suficients ni he acudit a conferències, per tant, manifest el “pen-sentiment” de no haver trobat encara l’encaixada adequada d’aquest petit puzzle. El prevere més que laic i manco que bisbe. Definit, doncs, per exclusió. Ni bisbe ni laic. Mig bisbe i mig seglar. Capellà secular. El Concili oferí el decret PO sobre el ministeri i vida dels preveres (7 desembre 1965). Abans (28 octubre 1965) havien aprovat el decret OT sobre la formació sacerdotal (ja me direu!).

Una espècie d'”addenda” fou la PO, perquè havia de dir alguna cosa del capellà; no es podien permetre el silenci sobre ell, havent parlat de bisbes i de laics i de la vida religiosa. CD sobre l'ofici pastoral dels bisbes en l'Església (28 octubre 1965), PC (28 octubre 1965), AA (18 novembre 1965) sobre l'apostolat dels laics.

El PO és magre en molts de sentits (tots?). No sé si m'equivoc quan pens que la (irre)solució teòrica gens convincent sobre el sacerdot de part del Concili afavorí la impossible solució dels problemes pràctics del(s) capellà(ns). El que havia impulsat en el clergat una empenta coratjosa (les quatre constitucions, en especial la GS i altres decrets) començà a desinflar-se en la PO mateixa. Continuà en la posterior “revisió” conservadora, la retracció, la regressió, el silenci i les ombres negatives esteses sobre les paraules i l'esdeveniment conciliar mateix. I des del magisteri mateix, encara que es manifesti el contrari. De petits i no tan petits ens “matàrem” pel Concili de Trento i també pel Vaticà I; ara ens esborronava i esborrona veure que eren els mateixos pares conciliaris els que rebaixaven i rebaixen les possibilitats i les “ganes” de fer avançar les pistes obertes pel Vaticà II. Ens sentim orfes, o cosa pitjor encara, dels bisbes amb qui emprenguérem el camí i tasca conciliaris. Parl ara dels/pels de la meva-nostre edat i experiència, si em deixen.

Caldrà llegir-rellegir el número monogràfic de *Lluc* 762 (maig-juny 1991): “El Concili a Mallorca 25 anys després.” Ens conta la recepció del Concili a Mallorca. Vol ser realista i, per tant, ho tracta amb entusiasme, decepció o desencís. Aportacions magnífiques. La meua descriu l'”ànim, desànim i preocupacions”. Dos felanitxers clouen el número. En Francesc Riera i Montserrat escriu que “l'Església hauria de maldar per no presentar-se com una societat clerical amb estructures de poder que tant entelen i han entelat la transparència inigualable de l'evangeli”. En Joan Rosselló i Vaquer es pregunta davant “una Església ben mudada, clenxa feta i amb aromes d'essència, per què en lloc d'estirar la brilla no donam llendera?”. Gràcies, Joan, pel fons i la forma.

Agafat, durant els anys post-postconciliaris, de la mà de la cronologia, vaig confessar-me a la revista *Comunitats cristianes de Mallorca* 76 (març 1995) 3-7: “Església ¿què dius a tu mateixa?” L'Església restauradora reafirma la reclericalització. Per això es renega de les possibilitats d'ordenar persones casades i les dones. Per això es donen normes i directrius sobre formació a noviciats i seminaris. Quan se cerca l'estatut clerical i l'exercici del poder sagrat en el ministeri del prevere..., malament anam. L'altra església cerca aprofundir en la desclericalització. En el número 93 (desembre 2000) 3-5, denunciava que s'anava acumulant cansament i un desgastament inútil i un evident estrès eclesial i pastoral. El número 100 (abril 2003) 3-7, ofereix els índexs de tots els bolletins i defens que totes les col·laboracions han tingut en el Concili font i mirall i afirmava que aquesta mirada “pot haver sonat a

pura nostàlgia. Doncs, no. És permanent record, agraït i compromès, amorós i conscient, crític i esperançat. Per tant és prosàlgia. No és només el passat-present que ens dol (nostàlgia); és el dolor d'un cert incert donar a llum en i per al present-futur (prosàlgia)". Al número 103 (desembre 2004) 3-6, oferesc una radiografia de "malestars i malalties: cansament, por, mentalitat sectària, irresponsabilitat... ¿El Concili, una nosa? Esperança encara!" Un pic més la qüestió: perillós i inútil haver cregut en el /al Concili? Una nosa, vaja.

La història del Concili afirma sobre el decret PO, sobre el ministeri i vida dels sacerdots, que "és un dels 'fills'" poc afortunats del Concili" i que la seva aprovació amb 2.390 vots a favor i 4 en contra no ens ha d'enganyar sobre "els problemes sense resoldre que restaven en el text". Per tant amb "enfocaments medieval i contrareformista, patristic i al mateix temps modern" el decret no fomentà una imatge nova i distinta d'aquest ministeri en l'Església (cf. G. Alberigo [dir.], *Historia del Concilio Vaticano II*, Sígueme, de 2008 és el vol. V: "Las semanas finales del Concilio", de P. Hünermann, pàg. 331-434).

Salvador Pié-Ninot (*Eclesiologia. La sacramentalidad de la comunidad cristiana*, Sígueme Salamanca 2007, pàg. 315) escriu sobre el PO que "con razón y finura teológica W. Kasper comenta: 'El Vaticano II se quedó en una síntesis bastante superficial que no satisface en modo alguno. Pero tampoco compete a los concilios esbozar síntesis teológicas. El concilio fija los 'datos angulares' irrenunciables. La síntesis será asunto de la subsiguiente teología'. Som responsables d'allò que en tenim responsabilitat, d'acord; però que "cada palo aguante su vela", que els de dalt ho tenen fàcil a repartir murta i a espargir culpes.

Bona part de la culpa de la crisi sacerdotal s'atribueix a l'Església institució que en els moments adequats no va saber fer l'acompanyament dels seus capellans ni dels militants més actius, i que tampoc no ha sabut trobar el seu lloc en la nova societat i s'ha anat distanciant de les preocupacions i ha deixat d'establir un vertader diàleg amb les persones i la societat.

"Nadie quedará sorprendido si se afirma que continúa la crisis de identidad del ministerio ordenado aparecida en escena por los años 70 del siglo XX" (J. Fontbona, *Ministerio ordenado, ministerio de comunión*, CPL, Barcelona 2009, 27). Acusa el ressorgir d'aspectes teològics de la Reforma de Luter. Afegeix que "el hecho de haber fundamentado el Orden sobre el poder de consagrar la Eucaristía ha creado una mentalidad que aún hoy se arrastra. El Concilio Vaticano II, cuando sitúa el obispo en su lugar de presidencia de la Eucaristía y de la Iglesia local, y de garante de la unidad en la diversidad en el espacio-tiempo, deja ligeramente descolocados a los sacerdotes presbíteros" (pàg. 29). Hi tornarem quan parlem sobre la identitat i la seva crisi.

No estudiaré el decret PO. No en sé ni puc. Uns apunts. El decret asseynala en el proemi dos motius, ben significatius i importants, però no se'n treuen les conseqüències per parlar del prevere: assignació a aquest orde de

responsabilitats d'importància màxima en la renovació de l'Església de Crist; responsabilitats cada vegada més difícils en les circumstàncies pastorals i humanes sovint tan profundament canviades.

El capítol primer s'inicia amb l'afirmació *—cantus firmus—* que Jesús fa partícip tot el seu Cos místic de la unció de l'Esperit, car en ell tots els feels esdevenen sacerdoti sant i reial. Per a la realització de diverses activitats s'estableixen ministres que posseeixen el sagrat poder de l'orde del presbiterat, que exerceixen el ministeri sacerdotal en nom de Crist, que tenen el càrrec ministerial (dels bisbes? pregunt) traspassat als preveres en grau subordinat. Pel fet d'anar unit a l'orde episcopal, el càrrec de preveres participa de l'autoritat amb què Crist mateix construeix, santifica i governa el seu Cos. Ofereix el Concili, del prevere, en la missió de l'Església, una visió cristològica, una visió sacramental-sacrificial (eucarística), una visió mundana, secular. Insistesc en aquesta tercera visió del prevere, perquè aquesta compregué i beneí en el postconcili (i aquí si voleu *propter concilium*) el ministeri sacerdotal en el vessant més secular. Els preveres, assumits d'entre els homes i establerts a favor d'ells..., conviuen amb els altres homes com entre germans... També el Senyor Jesús... En virtut de llur vocació i ordenació, els preveres del Nou Testament, són d'alguna manera, triats dins el Poble de Déu, no pas a fi d'ésser separats ni d'aquest poble ni de qualsevol home... No podrien servir els homes si visquessin desentenent-se de llur vida i circumstàncies. El concili cita l'encíclica *—magnífica i fecunda si volguessin— Ecclesiam suam* (6 agost 1964) de Pau VI.

A continuació en el capítol segon sobre el ministeri dels preveres, en nota, explica que “pel fet d'ésser col·laboradors dels bisbes, s'apliquen als preveres les coses dites d'aquells”, com a ministres de la Paraula, dels sacraments i de l'Eucaristia i com a caps del poble de Déu. Respecte de la relació bisbes-preveres, el concili demana que els bisbes els tinguin per col·laboradors i consellers necessaris, per germans i amics, i miraran per llur bé tant material com sobretot espiritual. “Els escoltaran de bon grat, més encara, els consultaran i enraonaran amb ells d'allò que afecta les necessitats del treball pastoral i el bé del bisbat.” “Els preveres estaran adherits a llur bisbe amb sincera caritat i obediència. Aquesta obediència sacerdotal, amarada d'esperit de col·laboració, es basa en la participació esmentada del ministeri episcopal, atorgada als preveres per mitjà del sacrament de l'Orde i de la missió canònica.” Obediència més horitzontal, col·laboradora, participada del sacrament de l'orde del ministeri episcopal. Una anotació més. Em semblaria més exacte parlar de cohesió amb el bisbe, i també amb els altres preveres (presbiteri, col·legi presbiteral, col·legi del presbiteri de bon de veres), per una unió fraterna apostòlica, una major col·laboració i ajuda mútua, com detalla a continuació el decret, que d'adhesió al bisbe. La nostra adhesió és a Crist; amb els altres tots som convidats a la cohesió. Les adhesions compor-

ten un perill greu. (Vegeu el cap. 6 : “España entre la lealtad y el ‘lealismo’. Reflexiones en clave política y pastoral sobre fidelidades, lealtades y adhesiones”, a *Moral para una sociedad en crisis*, Sígueme 1986, 93-109. No es pogué publicar el 1974, quan es redactà l'article. Si voleu seguir assabentant-vos com anàvem ja a finals dels anys 70 i a principis del 80, llegiu-ne el capítol 7: “Una iglesia quemada, silenciada, desilusionada, abandonada. Actitudes cordiales, mentales y pastorales para la crisis”. *Ibíd.*, pàg. 111-117). Cal recordar a les generacions més joves que el concili contempla els sacerdots que treballen manualment, compartint la sort dels mateixos obrers. No foren uns “escopeters”. Foren(m) conciliars. Hi ha bibliografia; ara tenc present *Curas obreros*, Herder. S'han pronunciat afirmacions molt simplistes, com la de J. Ratzinger a V. Messori (*Informe sobre la fe*): “No es convertiren els obrers i en canvi molts de capellans es feren marxistes”.

“La noción de sacerdocio ha quedado, a la vez, desautorizada y recuperada de una manera única e irreplicable: la figura del Dios-hombre, cuya divinidad se pone en ejercicio a través de la máxima solidaridad con la condición humana, no en virtud de la separación de ella... La misericordia no pertenece propiamente al sacerdocio antiguo, porque su misión era más ‘funcionaria’: plenamente ritual... En cambio, la misericordia pertenece totalmente al sacerdocio de Cristo, porque no es un sacerdocio funcionario, para ritos y demás: su rito y su ofrenda es la vida misma del hombre” (J. I. González Faus, “El rostro humano de Dios”, *Sal Terrae*, 2007, 95). Tot això pot tenir a veure amb la crisi del ministeri. Roma insisteix que el prevere actua *in persona Christi* en els sagraments, i en la misericòrdia? El perill es cercar funcionaris fidels, que tal volta esperen la recompensa d'una “dignitat eclesiàstica”.

Respecte de la relació preveres-laics, el concili ofereix un seguit de recomanacions als preveres, prou interessants encara: ésser germans entre germans, reconèixer i promoure sincerament la dignitat dels laics i la responsabilitat pròpia i la justa llibertat, escoltar-los i reconèixer la seva experiència i competència, descobrir els multiformes carismes, encarregar-los activitats assegurant-los llibertat i espai d'actuació i convidant-los oportunament a emprendre obres per iniciativa pròpia... Acostar-se sempre a tothom. Són recomanacions tan de “sempre” i de sentit comú que són de fet extraordinàries i de difícil posada en pràctica. Fent un pas enrere i en relació amb la relació bisbes-preveres es promogué i celebrà l'assemblea conjunta bisbes-capellans (1971), fruit del concili (i ja se'n pensava una altra de posterior de bisbes-capellans-laics). La dita assemblea fou un punt de gran coratge, un moment d'alta participació (preparació a les diòcesis, ponències, proposicions i conclusions) i d'exercici pràctic de la col·laboració demanada pel concili. Les expectatives raonables d'una pastoral millor i d'una incidència important en altres camps socials i polítics, foren frenades, rompudes per un govern i un grup ben determinat de l'Església que se sentí amenaçat. Una més de les raons,

aleshores, de la desil·lusió dels preveres per l'experiència trista de la "impossible" renovació promoguda en les grans intuïcions i línies conciliars.

M'ha xocat –ho confés– topar-me en la lectura del PO, i en aquestes circumstàncies actuals lefebvrianes i anglicanes (abans les de l'Opus), amb aquest text que transcriuré. Parla de la distribució i de la incardinació dels preveres, que a causa de consideracions apostòliques i obres pastorals específiques, calgui assegurar a diversos grups socials en alguna regió o Estat o en qualsevol part del món, "pot ser útil establir alguns seminaris internacionals, diòcesis peculiars o prelatures personals i d'altres per l'estil, als quals es podran destinar o incardinar preveres per al bé comú de tota l'Església, de la forma que sigui establerta en cada cas i salvant sempre els drets dels Ordinaris dels llocs" (núm. 10). Pens que un altre era el pensament i l'esperit, distint de l'actual, el dels pares conciliars (cf. Pié-Ninot, o.c., 341 seg.) La insistència del concili en la "caritat pastoral" per encertar, si cal, camins pastorals nous, pot ser font d'inesgotable creativitat (cf. el mateix Pié-Ninot, pàg. 320 amb bibliografia i la *Pastores dabo vobis*, de Joan Pau II).

Ara bé, el diagnòstic que avui fan cardenals (així Rouco Varela) i bisbes és aquest: es considera que els problemes doctrinals i existencials del clergat, derivats d'interpretacions del concili, situades en ruptura clara amb la Tradició de l'Església, han perdut virulència. Miren cap a nous moviments i carismes. Miren cap a una altra part. No miren cap a nosaltres, simples preveres seculars-seculars poc de fiar.

II

No tractàvem en les pàgines anteriors de fer de la recerca de la definició del sacerdot en la PO, una excusa per donar per resolt el problema i per no treballar en la línia que crèiem bona, la conciliar, però el corc del "ja està bé així" feia niu i es menjava la biga. Ara retorna en l'Església (jerarquia i alguns capellans) la preocupació per la identitat cristiana, això és, com ens han (hem) de distingir, i per la identitat del sacerdot. En el fons s'està a l'aguait de quina interpretació del concili i quin model d'Església es manifesta: una identitat que expressa enyorança del retorn a l'imaginari clerical d'abans del Vaticà II i la mitificació del sacerdot, distanciat dels valors que viu la societat "secular" actual, i compromès en la lluita eclesial sobretot en el camp de la moral sexual, matrimonial, familiar, biomèdica, etc. Cal reconèixer que Sant J. M. Vianney i Ars ja són molt lluny. Han passat moltes coses i molt serioses, moltes transformacions històriques (negatives i positives) en les idees i ciències i tècniques i també en les teologies, com si poguéssim oblidar-les.

En aquest moment no sé si és exagerat resumir l'acusació que es dirigeix a l'Església (també per una part del clergat i que explica el seu descens preo-

cupat), en les paraules de J. Ratzinger: “Avui l'Església s'ha convertit per a molts en el principal obstacle per a la fe. En ella només es pot veure la lluita pel poder humà, el mesquí teatre de qui amb les seves observacions vol absolutitzar el cristianisme oficial i paralitzar el veritable esperit del cristianisme” (*Introducción al cristianismo*, Sígueme Salamanca 1970, 301). Paraules veres per aquells anys? Així ho veia aleshores? Visionari de futur, és a dir, del present?

La recerca obsessiva de la identitat cristiana i sacerdotal diria que camina cap a l'absolutització del cristianisme oficial i vers una voluntat clara de poder i fins i tot de “teatre”, d'espectacle. Posau-hi aquí les últimes “obertures” del Vaticà i de Benet XVI a grups i a comunitats “conservadores”, diguem.

Uns exemples de la “dificultat” (i qualche cosa més) d'entendre, explicar i aplicar la identitat del prevere, la identitat del sacerdoci comú i el ministerial (cf. Pié-Ninot, o.c., 309 i seg. A la pàg. 311 escriu: “Quede constancia aquí de los escarceos conciliares para ayudar también lingüísticamente a una mejor distinción entre las dos fórmulas de expresión de ambos sacerdocios...”). També podem trobar-ho en el discurs actual de Benet XVI als bisbes de la Conferència Episcopal Brasileira (Nord-Est 2) en ocasió de la visita “ad limina Apostolorum” (17-9-2009) (cf. *Ecclesia* 3490 (31 octubre 2009 1628-1629): “L'aprofundiment harmònic, correcte i clar en la relació entre sacerdoci comú i ministerial constitueix actualment una de les qüestions més delicades del ser i de la vida de l'Església.” El reduït nombre de preveres no hauria de portar a la resignació davant la seva mancança potenciant així la funció dels feels laics. No és la falta de preveres que justifica la participació més activa i nombrosa dels laics. A l'inrevés, aquests es tornaran més conscients de la identitat específica i del paper insubstituïble del sacerdot pastor de tota la comunitat, testimoni de l'autenticitat de la fe i dispensador dels misteris de la salvació en nom de Crist Cap. Salvació confiada als Apòstols i als seus successors (els bisbes? pregunt), els ministres ordenats... En els feels i en els ministres l'Església és la comunitat sacerdotal orgànicament estructurada com a Cos de Crist... En la diversitat essencial entre sacerdoci ministerial i sacerdoci comú s'entén la identitat específica dels feels ordenats i els laics. “Per aquest motiu és necessari evitar la secularització dels sacerdots i la clericalització dels laics.” I segueix traient conseqüències. Ho he transcrit sobretot per les primeres paraules del text del Papa. “L'aprofundiment harmònic, correcte i clar en la relació entre sacerdoci comú i ministerial constitueix actualment una de les qüestions més delicades del ser i de la vida de l'Església.” És tot tan clar? No. Tot molt complicat i molt complex; però deu ser tot molt més senzill si és vera. Segur.

No cal dir que si es volen trobar els principis doctrinals que l'Església de Mallorca –per no anar més enfora– es recordà a si mateixa i proclamà, també

respecte dels ministres ordenats, amb alguns aspectes contextuais pastorals, cf. *Sínodo diocesà de Mallorca 1998-1999*, Mallorca 2002. Cf. també els estudis amb bibliografia sobre sacramentalitat, col·legialitat i secularitat del prevere, dels professors P. J. Llabrés, de M. Gual i de L. Trujillo i com serà el capellà de demà del prof. J. Bauzà, a *Comunicació 97* (2000): “El prevere ara i en el futur.”

“El sujeto de ese nuevo culto será toda la comunidad cristiana, porque, según el Nuevo Testamento, es la única que participa del sacerdocio de Cristo (1Pe 2,5.9; Ap 1,6; 5,10)... La comunidad necesita unos líderes, y las asambleas cristianas unos presidentes. Pero llamar a éstos “sacerdotes” sería simplemente herético si se dice según la noción general del sacerdocio (pues ésta ha sido destruida por Cristo). Y sería infundado si se dice según el sacerdocio de Cristo, pues no puede probarse que exista en los responsables de la comunidad una mayor participación en el sacerdocio de Cristo de la que existe en todos los fieles por el bautismo. No hay, por tanto, en los ministros de la Iglesia una “mayor dignidad cristológica” o un “baño de divinidad” mayor que en los otros miembros del pueblo de Dios. Lo que sí existe es una mayor responsabilidad por toda la comunidad para que ésta sea de veras un ‘pueblo sacerdotal’ (o pueblo que entrega su vida en seguimiento de Jesús) y, por eso, una llamada mayor a ser, como Jesús, “hombres para los demás”. (J. I. González Faus, o.c., 108-109).

Avanç una espècie de síntesi, amb expressions encara del passat, i amb unes gotes de futur?

– Jesucrist “sacerdot” del NT (el NT evita curiosament aquesta paraula), feel i fiable, ob-audient i compassiu, mediador entregat des del Pare com a salvador i alliberador, una sola vegada per a tots i per sempre.

– Per voler de presència permanent del mateix Crist i a l’empenta de l’Esperit, passa a ser “sacerdotal” tot el poble –superant dualitat entre clergat i laicat– els membres del qual pel baptisme s’incorporen i participen del “sacerdocí” de Crist, universal i únic.

– Aleshores d’entre el poble “sacerdotal” en surten = s’elegeixen bisbes o/i preveres i diaques, per part de Déu “vocant” (donant) i per part del poble “votant” (presentant-(se), oferint-(se), rebent-acceptant-acollint), uns/els servidors “pastorals” o ministres solidaris –barons casats o fadrins i dones casades o fadrines.

– Per portar a terme, en temps, llocs i cultures diverses sempre, d’un mode “sacramentalment ordenat”, en el sentit també d’organitzat, comunal i en mesura i qualitat més exigents –de manera perpètua o temporal– la missió, encarregada per Crist a tot el poble de Déu –que ara anomenam església, comunitat messiànica, apostòlica, sacramental– de proclamar l’evangeli, de celebrar l’Eucaristia i els sagraments, d’acompanyar-se i servir-se com a ger-

mans, de promoure la caritat i de col·laborar a la transformació del món en la línia dels valors del Regne.

Uns comentaris: “Lo que hace que alguien sea obispo, presbítero o diácono no es la decisión de la comunidad, o la necesidad de organizarse de una determinada manera, más jerárquica o más democrática, sino el don recibido del Espíritu. Es el Espíritu, pues, que estructura la Iglesia sacramentalmente. El Espíritu hace de la Iglesia una estructura comunal” (J. Fontbona, o.c., 15). Però per arribar a aquest “hace” de l’Esperit hi poden intervenir tots, el poble, etc. Per què no? Més endavant escriu que “el ejercicio de esta autoridad implica una participación de toda la comunidad, y nunca puede ejercerse al margen de ella”. Difícil l’exercici si no es participa en el procés anterior, que és també comunal. No deu ser-ho només després?

Celebrar l’Eucaristia sense ministres ordenats? L’Eucaristia és un dret de la comunitat cristiana i l’ordenació és un servei a aquest dret. Opinió teològica estesa. Igualment un clergat centrat en funcions sacramentals i laïcat actiu, però a voltes clericalitzat, que exerceixen com a diaques o clergues de segona classe, ens assenyala un problema. S’han d’ampliar les línies de la teologia del laïcat? Oficialment s’accentua la suplència dels laics i es tem la promoció dels laics-laics. J. A. Estrada pensa que en aquestes qüestions es trepitja terreny minat, fins i tot en els graons primers (cf. “Perspectivas del laicado en la Iglesia y la sociedad”, a *25 años de teología: Balance y perspectivas*, PPC y Fundación Santa María, 2006, 250).

Començava l’article assenyalant les dificultats que al prevere li suposa estar entre allò que ensenya el magisteri –des de dalt– i allò que pensa i viu la gent (especialment en matèria sexual: mètodes anticonceptius, finalitat reproductiva, divorciats tornats a casar, etc.), amb/per la qual està i a qui serveix de prop. En el fons, en aquesta circumstància dolorosa, pateix la, diguem, identitat de mediador i de guia solidari. Com ésser mediador, company, entre el discurs abstracte general i la vida concreta particular? I això succeeix cada dia. Tant si s’expressa com si ja ni s’expressa, es calla. El sacerdot creu que la Paraula es fa carn, que deixa la llunyania, l’abstracció i es fa topadissa, i així salvadora. En el carrer i en la llar. “Sentir” els feels, encarnar-se en els seus problemes, ser comare i donar a llum el Déu-Amor. No hi ha pensament ètic sense experiència i ubicació o situació. Sempre pensam des d’un lloc. És mentida una ètica fonamentada en una raó abstracta i imparcial. Si algú pensa que aquest “estar” al mig no rossega és perquè no s’hi troba. El “sí” a les ordes de la institució, normativa i repetitiva, i el “sí” al poble, ben cert que mortifica. Sortida: un “sí” comprensiu, acompanyant i aimador al poble; “voldria ser anatema pels germans”, recorda Pau. I l’amor savi posat al dia per/amb el poble no deu restar en l’esfera privada i, per tant, compromet més. Identitat del sacerdot ministerial: entregat a Déu i als germans, però no “entregat” servilment, abandonat cap i consciència a l’arbitri d’un altre.

Recollim l'advertència que “cuanto más ajeno es el clero a la nueva sociedad secular, más abstractos e inaplicables son los principios que proclama. Falta realismo para captar las necesidades de la gente y se genera culpabilidad desde principios abstractos y sin mediaciones reales que generen una puesta en práctica adecuada. De ahí que la pretendida autonomía de los laicos se convierte en un principio teológico vacío, en tanto que no hay protagonismo real de los laicos en el contexto de una iglesia plural.” (J. A. Estrada, l.c., 257). I trontolla l'acompanyament solidari del germà prevere. La identitat a tots els nivells ens la dóna la capacitat de compassió i de sofriment i el compromís amb les víctimes. Si voleu, des de la perspectiva de la Víctima Crucificada.

III

Seguint els camins de la desmoralització sacerdotal arribam a una casa –la casa pròpia– que porta el rètol d’“unitat sincera, confiada”, però a dins regna una desconfiança fonda i mútua. Uns són de Pere i uns altres de Pau. A més, sembla que no és ni Jesús ni l’evangeli els causants de les divisions, ni tan sols els desacords ideològics intel·lectuals que també intervenen, en les grans qüestions a repensar, a reformar i reformular: l’Escriptura, la teologia, la pastoral i els sacraments. Molta feina, cert. És una altra l’arrel de la desconfiança: la lluita pel poder, la carrera, la comandera (i en to menor la figurera). Tots podem ésser encausats en aquest vici. Cada u a la seva manera. Encara que pugui vestir-se de fidelitat a la Santa Seu, és més aviat por de les diverses Congregacions romanes allò que pateixen els bisbes i altres. I aleshores es respira aire de dictadura, com s’ha publicat. Aquesta línia ens torna incapaçs de conversar amb la part oposada o simplement diferent. Preferim parlar els uns dels altres, i no els uns amb els altres. En les altes esferes (consells episcopals, arxiprestals, presbiterals, pastorals, conferències episcopals, sínodes, etc.), no sembla que hi regni un vertader diàleg, des de l’obertura, l’acollida, l’aprenentatge, la confiança, la sinceritat, la llibertat... Sense por i amb llibertat no perquè tengui ningú les respostes (d’això ja en parlava Pau VI), sinó per contribuir a cercar-les; amb humilitat i coratge, perquè és possible l’equivocació, però es creu en l’Esperit. Les mentalitats i les actituds a l’interior de l’Església, que minen la confiança mútua entre bisbes i consells i clergat llis i entre capellans i capellans (i entre el dedins i el defora de l’Església), minen la salut del clergat i ataquen la credibilitat i el ser sacerdotal. N’hi ha que pateixen en/per la concelebració. Haurien de patir per/en la celebració mateixa. L’Eucaristia és massa signe o sacrament perquè ens deixi insensibles. Ara bé, la pregunta queda en l’aire: qui o quins (lliures de pecat) poden tirar la primera pedra?

Val també veure-ns els preveres a nosaltres mateixos (l'Església, doncs) com a traïdors o negadors de Jesús i els compromisos evangèlics d'un servei humil i entregat als germans. Que no ens acusin els jerarques de traïció i de negació; tots podem pecar. No ens va gens malament recordar que les crisis poden ser naixement de quelcom nou. Crisis que recordam quan celebrem l'Eucaristia. En una atmosfera de traïció i negació. Els defectes i pecats meus/nostres en el brou de la crisi poden esperonar-nos i fer de la dispersió i desintegració un sagrament de comunió renovada. Però cal que la institució es repensi i es renovi en tot el que afecta els capellans i anar més enllà o més endins de la superficialitat cap a la veritat i veracitat (en caurien de "columnes de cartopetra"). M'és plaent citar de nou T. Radcliffe que "veu renéixer una Església menys clerical i secreta, més transparent, on els laics veuran reconeguda la seva dignitat de cristians batiats. La crisi assenyala el final d'una església percebuda com una multinacional, distant i burocràtica" (o.c., 354).

Hi ha qui en el Vaticà-Vaticà mateix (Bertone, per exemple), veu créixer una especial atenció envers els sacerdots reduïts a una condició marginal en l'acció pastoral. Una represa de contacte, d'ajuda fraternal i, possiblement, de retrobament amb els sacerdots que, per diversos motius, han abandonat l'exercici del ministeri. Volen dir quelcom aquestes paraules? Roma acaba d'obrir les portes a moltíssims feels, bisbes i gairebé mil capellans anglicans, pertanyents al corrent tradicionalista de l'anglicanisme, que rebutja l'ordenació de les dones i dels homosexuals. Sembla que no se'ls demana cap canvi doctrinal, només l'acatament a l'autoritat del Papa. Els sacerdots podran continuar casats i els seus seminaristes podran casar-se sempre que vulguin. No vull dir que sigui un negoci per part de l'Església catòlica, però sí que té les aparences d'una operació comercial. I les disposicions respecte del celibat augmenten la sensació de mercadeig. Almenys una cosa queda clara: la llei del celibat no deu ser tan essencial, si, segons les conveniències, es pot estrènyer o eixamplar. Si els capellans catòlics, anglicans o ortodoxos, porten amb naturalitat el seu matrimoni, no comprenc per què no ens podem plantejar d'una vegada la conveniència del celibat opcional. La llei del celibat obligatori es veu cada vegada més qüestionada. Tal volta ens carregam l'evangelització per mantenir el celibat?

Un altre detall: si bé els bisbes anglicanocatòlics s'incorporen com a membres de ple dret a les conferències episcopals de cada país, l'elecció dels nous bisbes d'aquesta comunitat es farà per una terna presentada pel consell de govern dels anglicans. Per tant un tema més que obert: els mètodes per a l'elecció de bisbes. Segurament és massa parlar de catolicitat a la carta –de totes maneres estam parlant de qüestions de disciplina eclesiàstica–, però aquestes possibilitats estaria bé ampliar-les a tots els batejats.

Dels diaques i de la vida religiosa, no en deim res. Era ja excessiva per a mi la finestra oberta sobre la plana del prevere. Sobre el religiós que té l'estatut de sacerdot prevere cal preguntar-se: què és més "important" ser prevere o ser religiós? O la qüestió sobre la parroquialització de la vida religiosa, és clar, en un món i un moment on sembla que manquen servidors per a mantenir com sempre les comunitats parroquials. Esborrar diferències i fronteres entre clergues i religiosos no s'ha d'aconseguir "negant" (o emmascarant o debilitant) la vida religiosa. Aquesta no s'hauria de confondre amb un recurs de mà d'obra disponible. Ni tampoc aquesta no pot restar "absorbida" pels ministeris civils d'educació, posem per cas. Qüestions que depassen de molt l'objectiu d'aquestes pàgines. Fins i tot m'ha resultat "simpàtic" rellegir l'aportació d'Urs von Balthasar (escrit de l'any 1965): "Si, en conclusió, es volgués plantejar aquí la qüestió de quina ordenació de les formes de vida caldria disposar per tal que l'essència de l'Església resultés ben bé clara per a tothom, llavors caldria col·locar en el cim l'estat d'aquells que, en el si del poble de Déu, han rebut gratuïtament i han escollit l'obediència de la fe, la pobresa i l'esterilitat marianament fecunda com la forma de vida pròpia que els marca; després, el poble de Déu en la seva totalitat, i finalment, els seus servidors ministerials (com a servi servorum). Ara bé, com que, entre éssers pecadors, aquest ordre objectiu sempre corre el perill de ser mal interpretat com un ordre honorífic, se'l pot posar igualment de cap per avall i començar, com és habitual, pel clergat i col·locar a la cua la forma perfecta de realització, ja que a l'estat del lloc darrer se li deu realment el darrer lloc" (*Qui és un cristià?*, Facultat de Teologia de Catalunya – Pòrtic 2009, 170). Abans havia escrit: "De manera cada cop més clara, el clergat es converteix en aquella organització auxiliar que ha d'educar i mantenir el poble de Déu en l'esperit cristià correcte. És per això que ha rebut les seves gràcies especials, sacerdotals, magisterials i de guiatge" (pàg. 169).

Aquestes i d'altres qüestions o temes-problemes, no toquen el bessó de "la qüestió del prevere". Això sí, amb l'aportació de l'article, feta al meu aire —és clar— les "vides" o drames personals, de dins i de fora, s'esclareixen una mica i es posa, pens, una pedra més ben col·locada per als pisos o passes següents.

No essent tampoc la qüestió de l'article —o sí, segons es miri— només de resquitlló anunci la qüestió: la negació de l'accés de la dona al sacerdoci ministerial, puix el ministre ordenat, en l'exercici del seu ministeri, representa Crist i el *summum* en l'Eucaristia. Crist en l'encarnació assumeix el gènere masculí. Cf. I. Sáez de la Fuente Aldama, "Utilización eclesial de la ideología de género", a *Iglesia viva* 239 (juliol-set. 2009) 9-30; M. Zubía Guinea, "No temáis, varones de poca fe. Iglesia e ideología de género", *ibíd.* 49-66. Amb bibliografia especialitzada.

Per a "sortir" al manco d'una part de la crisi:

Primera recepta: donar importància a la connexió entre el magisteri i el ministeri teològic i el poble, allò que pensa i “pateix”. No oblidar el *sensus fidei* i el *sensus fidelium*. Tampoc l’*”Ecclesia semper reformanda... in Capite et in membris”*.

Segona: “lloc” ample, en tots els sentits, per al “sacerdoci” comú (no és també ministerial?) dels laics. Expressa la seva pròpia crisi la problemàtica del prevere; és expectativa i present-futur. La identitat baptismal ens fa a tots servidors –ministres– concrets, situats, diversos... Per aquesta recepta i per la primera: “El Espíritu / ha decidid o/ administra r/ el octavo sacramento: / la voz del pueblo” (P. Casaldàliga).

Tercera: més veracitat, sinceritat, llibertat i confiança mútua. La “casa comuna” d’iguals (bisbe, capellans, seglars) neix i creix sobre l’estimació humil i confiada. El diàleg és eina i sagrament d’amor trinitari. Sabem que com més gran és la responsabilitat, és a dir, el lloc “alt” que s’ocupa, més gran és el perill de fer servir la llei de l’embut, estret per als altres i ben ample per a mi.

Confessió final

No queda resolta bé, o suficientment aclarida, la “identitat” del capellà; amb tot, es poden oferir unes línies fonamentals que marquen el prevere: una vida, una existència que és presència (som aquí, estic aquí) servicial i acollidora (a les ordes del poble), creient (a l’estil de Jesucrist), humanitzadora (lliure i lliurada, concreta i universal), actual (contextualitzada i temporalitzada), dialogant (pontifical) i esperançada (ja-encara).

El prevere: pro-existència i presència de Jesús per al Regne, en església-poble sacerdotal, ministerial.

Per acabar, i per a tranquil·litat d’uns i intranquil·litat d’altres –vés a saber– afirm que:

– (Voler) “ser i fer” de capellà, de prevere, de ministre ordenat, enmig de les ignoràncies, els dubtes, desmoralitzacions i problemes, encara que no (se) sàpiga ben bé qui-què és en/per l’entrega servicial al poble (de Déu), sempre serà quelcom sacerdotal i ministerial a l’estil de Jesús.

– Pitjor seria que se sabés o sabessin molt bé –com sembla a alguns– què és ser capellà o prevere i que no hi fessin, és a dir, no servissin, no fossin ministres-sacerdots com Jesucrist, entregats al servei del poble. Segurament val més “no saber” tant de capellà(ns), que “saber-ne molt o tot” i no fer-ne.

I perdonau les moltes incongruències, incoherències i inconseqüències, també teòriques. Tot, símptoma del problema que no podem amagar, i de la recerca que hem de continuar.